

נצח ישראל באספקלריה קוסמית – קבליסטית

(עדכון: י"ב סיוון תשס"ט)

מאת: עמרם קהתי

נפלאה היא "הנקודה סתימא", הנקודה המתמאטית של תורת הקבלה. אותה נקודה טמירה בזוהרו האינסופי של עצמות האלוה¹, בה התרחשה ההתבדלות = הצמצום שאפשרה את האצלת = בריאת המציאות ה"אחרת", הלא – אלוה, לה היא משמשת מקום וחלל.

בפשטותה ובדקותה משמשת היא ביטוי מוחשי לעל – גופניות, לאל – חומריות — מחד; היא הינה מקור וריכוז כל הקווים, פקעת כל הגופים = החומרים הנמדדים בשלושת הממדים — מאידך.

נקודה — והיקף

בדו – קוטביותה זאת הפלאית, כוללת ה"נקודה סתימא", בעצמותה המופלאה את ארבעת העולמות: אצילות, בריאה, יצירה, עשיה ואת כל הספירות, מכתר = דאצילות עד מלכות = דעשיה.

היא כוללת בעצמותה את הספירה הראשונה **כתר**, הרוחניות הצרופה. את **כתר**,

שהינה — בבחינתה העליונה — עצם האלוהות; ואת הספירה האחרונה **מלכות**, שהינה בדרגתה האחרונה, קיבוץ כל הכוחות הנאצלים = נבראים, מקור וריכוז כל הגופים = החומרים. את **מלכות**, אשר "היא בכל וכוללת את הכל"².

היא כוללת את **כתר**, שהינו מעל לזמן. את **כתר** הזה עם **הנצח**, הוא ה"יובל" הקוסמי, שנות האלף החמישים, בהן תשוב המציאות הברואה = האצולה כולה אל אחוזתה = מקורה **להיאפס** בנצח אינסוף האלוה.

את **מלכות**, הזהה עם **הזמן הקצוב**, השעה, שהינו פרוטרוט הנצח המשתקל והמתחלק לשיעורים במאוזני ההוויה האנושית הפורטת מטבעה כל אינסופי לחלקיקים זעירים מותאמים לתחומי תפישתה המוגבלת.

מלכות, היא נקודת מרכז הפנימי. **כתר** הוא עיגול ההיקף החיצוני, של ה"נקודה סתימא". ביניהם משתרע מרחב החלל העוצר בתחומו את כל המציאות ה"אחרת", הלא – אלוה, המתהווה בהתפתחות עולה ויורדת, בתמידות.

¹ "במרכז שלימותו", "בנקודה האמצעית אשר בו...באמצע, אורו" — ראה, עץ חיים, שער א, ענף ב; משנת חסידים, מסכת צמצום אין סוף, פרק א, ב. "באמצע עצמותו", — לשון שבת של שפוטל הורוביץ/שפע טל, שער ו, פרק א, "כי להיות שאין – סוף ברוך הוא מלא כל העולמות, הוכרח האצילות/להתרחש/ בתוך עצמותו ובאמצעו, עד שאין – סוף ב"ה הוא הערך העיגול, והנאצל הוא בערך הנקודה". וכבר מוטעם בספר הזוהר/חלק א, דף קע"ב, א — תבנית מנטובה: "ואיתעביד ביתא דעלמה...האי ביתא איהו גו אמצעיתא דכלא".
² מערכת האלוהות, מערכת שמות המידות, דף ע"ד, א /מנטובה ש"ח/.

כי כך מסתיים החלל באינסוף זוהר האלוה המקיפו מכל עברים, כדברי לוצאטו³: "עד שלא נברא העולם היה הוא אחד...רצה וצמצם אורו לברוא הבריות ונתן להם מקום...נמצא המקום שוה לכולם, ואין – סוף מקיפו לכל הצדדים".

נקודה – וקצוות

מן הנקודה הפנימית יוצאים ומסתעפים ששה קווים. הם ששת הקצוות: עומק מזרח, עומק מערב, עומק צפון, עומק דרום, עומק רום, עומק תחת.

הנקודה מאצילה את הקצוות, והיא גם זנה ומפרנסת אותם, כאם המולידה ומפרנסת בניה.

הקצוות, שהם דימויי התקטבותם הזוגית של שלושת הממדים לכיוונים מנוגדים זה מול זה, עושים דרכם בחלל – הוא השטח = המרחב המשתרע בין קווי הנקודה; – בחלל, הניתן לתפיסה ולהישג אך בעזרת דימויי קווי אורך, רוחב וגובה אלה.

בניגוד לקווים = לקצוות, הנקודה אינה מתייחסת לחלל. לה אין ממדים. היא אינה מקוטבת. הנקודה הינה יחידה. אין לה בן – זוג⁴.

X X X

הקצוות הם ששת ימי החול.

הנקודה היא יום השבת⁵.

ששת ימי החול הם שלושת הממדים המקוטבים קצה מול קצה.

השבת (הנקודה) הינה יחידה, לה אין בן – זוג. וכבר התרעמה ו"אמרה שבת לפני הקב"ה: רבונו של עולם: **לכולן יש בן – זוג, ולי אין בן – זוג**"⁶.

השבת מאצילה לששת ימי החול, והיא זנה ומפרנסת אותם כאם המולידה ומפרנסת בניה. "כי כל הימים יונקים וניזונים משבת, יוצאים ונאצלים משבת" – מכריז ר' שבתי הורוויץ בספרו "שפע טל"⁷.

"כי בשעת הבריאה לא ברא ה' כוח בעולם זולת לעמוד ששת ימים...וברא יום אחד הוא יודע לה' ובו ביום חוזר ה' ומשפיע נפש לעולם שיעור המקיים עוד ששה ימים. זולת זה היום היה העולם חרב בגמר ששת ימים וחוזר לתוהו ובוהו...ובאמצעות השבת העולם עומד" – מודיענו ר' חיים בין עטר⁸. "כי בריאת העולם היה בששת ימי הבנין...והברכה והקיום שלהם ניתן ביום השבת, להיות

³ חוקר ומקובל, חלק ב, ראש פרק א.

⁴ ראה, פרדס רימונים, שער השערים, פרק ה; שפע טל, שער ח, פרק ד; שני לוחות הברית, ח"א, מסכת חולין, דף קפ"ט, ב; חוקר ומקובל, חלק ג, פרק ב.

⁵ פרדס רימונים, שער השערים, פרק ה; שני לוחות הברית, ח"א, מסכת חולין, דף קפ"ט, ב; שפע טל שער ח, פרק ד; חוקר ומקובל, חלק ג, פרק ב.

⁶ בראשית רבה פרשה י"א; פסיקתא רבתי, פר' כ"ג, פיסקא תליתאה דעשרת הדיברות, ו, ועוד.

⁷ שער ח, פרק ד. ראה גם, שם, שם, פרק ג; של"ה, ח"א, מסכת חולין, דף קפ"ט, ב; פרדס רימונים, שער השערים, פרק ג; אבן עזרא, בראשית ב, ג.

⁸ אור החיים, בראשית ב, ג; שם, שמות ב, י"א.

מתקיים העולם על ידו. ובכל שבת חוזר חלילה להינתן בו קיום של כל הששה ימים, להחיות ולברך עולמים באור הקדושה אשר מאיר בו" — מכריז ר' חיים מצ'רנוביץ⁹.

תכלית — "תשובה"

תכליתה של המציאות הברואה — האצולה היא השיבה אל תוך מקורה, בהתקרבות הדרגתית מתמדת המכוונת אל על. שיערו חכמי הקבלה, ששיבה זאת יוצאת לפועל במשך תקופה של שבע שמיטות, כל אחת של שבעת אלפים שנה. והיא מסתיימת, בהיאפסות מוחלטת תוך אינסוף זוהר האלוה, בפרוס שנות האלף החמישים — ה"יובל".

תורת השמיטה — שמיטת העולם — הקוסמוס, שבקבלה, הינה אנאלוגוס לתורת השמיטה — שמיטת קרקעות, שבתורה. אכן, כבר במדרשים המאוחרים¹⁰ אנו מוצאים יסודותיה של תורת השמיטות הקבליסטית בקטע הבא: "כשם שאנו עושים אחת לשבע שנים שמיטה, כך עתיד הקב"ה לעשות שמיטה לעולם יום אחד, שהוא אלף שנים...זוה יום השביעי לעולם".

סיומה המוצלח של שיבה זאת באלף החמישים, ביובל הקוסמי, רמוז בתורה בפסוק (ויקרא כ"ה, י"ג) "בשנת היובל הזאת תשובו איש את אחוזתו" — אל מקורו.

בשלב אחרון זה של ה"תשובה" הכללית, באות הספירות **כתר**, **מלכות**, לידי זהות

אחת. והזמן **הקצוב**, שהינו מקרה אל המציאות הטבעית — חומרית, העושה דרכה בחלל בתנועת התהוות מתמדת, מתמלא ומתאפס ב**נצח**; עת מתמלא החלל המקוטב לקצוות, בנקודתו הפנימית המתעצמת להיות ל**מרכז והיקף** כאחד.

הזדהות התכליתית זאת של **כתר** — **מלכות**, רמוזה ומכוונת כבר בשמותם הזהים.

כעדות הזוהר חדש (פרשת כי — תשא, דף מ"ה, ב); "...ועל דא אקרי (מלכות) **עטרת**, בשמה **דכתרא** עילאה טמירא דכלא — **ליחדא רישא בסופא**, ובחד שמא אתכלילת".

כי כך מתמזגות **כתר** — **שבת עליונה**, **מלכות** — **שבת תחתונה** לשבת

אחת, עם שיבתה הכללית של המציאות הברואה — האצולה בפרוס האלף החמישים.

"ואין בין כנסת ישראל (הספירה **מלכות**) לבין השבת (השמיטה) אלא הו' אלפים. ובשבת

יהיו כולם לאחד...ואין ביניהן **לשבת עליון** (הספירה **כתר**) אלא השש הקפות (שמיטות),

ובשביעי יהיו כולם **לשבת אחד עליון**, שער החמישים" — מוטעם בספר התמונה¹¹.

⁹ סידורו של שבת, חלק א, שורש א, ענף ב, עלה ז.

¹⁰ תנא דבי אליהו רבא, פר' ב; מדרש הגדול, פרשת בראשית

¹¹ תמונה ג.

האדם כקובע גורל הבריאה

השבתה – החזרתה של המציאות הברואה – האצולה אל תוך מקורה, תוך הזדככות מודרגת אך מתמדת, הינה התפקיד האחד אותו הועיד הבורא – המאציל לאדם בעל הרצון, החופשי לנוע בין הקטבים, טוב – רע. לתפקיד זה עליו לשעבד כל מחשבותיו, לתכליתו עליו לכוון ולייחד כל מעשיו.

"וצריך שתדע – מכריז לוצאטו¹² – שכמו שניתן לאדם שיהיה ממשיך לעצמו קדושה או הזוהמא, כן ניתן לו שבכוח מעשיו ימשוך בכל הבריאה כולה הקדושה או הזוהמא. ונמצא, כל הבריאה מתתקנת או מתקלקלת על ידו".

ובמיוחד מסוגל לו, והועד גם לכך האדם הישראלי, שצוייד והועמס בתרי"ג צווי אל מזככי גוף ונפש.

האדם הישראלי מעלה או מוריד יחד איתו – הכול בהתאם למעשיו – המציאות כולה, והינו לכן הגורם היחידי **הקובע** לגורל הבריאה לשבט או לחסד.

"ישראל, שהם בנים לה' אלוהיהם, גורמים קלקול העולמות או תיקון – כפי מעשיהם, כי המפתח מסור בידם" – מכריז רבי מאיר בן גבאי¹³.

ורמח"ל¹⁴ מודיענו: "ואולם במעשיהם של ישראל תלה האדון ברוך הוא תיקון כל הבריאה ועילוייה... ושיעבד, כביכול, את הנהגתו לפעלם. להאיר ולהשפיע או ליסתר ולהתעלם חס וחלילה על פי מעשיהם".

בריאה ללא שינוי

בריאת – האצלת המציאות ה"אחרת", הלא – אלוה, אינה מטילה פגם השינוי וההגבלה באלוהות המופשטת, לאור היותה המציאות הברואה – האצולה כפותה ומתנועעת בשדה התכלית, תכליתה, הוא מקורה – האלוה, ומאחר שבפרספקטיבה האלוהית, העל – זמנית, זו שאינה כפותה במסגרתה הצרה של הזמן, שהיא פרספקטיבת התכלית, חופף רגע היציאה, יציאתה – הופעתה של המציאות הטבעית, את רגע השיבה, שיבתה – היאפסותה – המובטחת מראש – תוך מקורה, תוך זוהר אינסוף האלוה, בסוד **ראשית – אחרית – תכלית**.

התכלית, בהיותה כוללת הכוון הצנטריפטאלי והכוון הצנטריפוגאלי גם יחד, משמשת גשר לגשר בין סופי לאינסוף, בין האלוה לבין, המציאות ה"אחרת".

התכלית מהווה – מולידה ומקיימת המציאות הטבעית. ברם, היא גם מחזירתה למקורה ומאפסתה – כבר ברגע התהוותה. כי כך, היא גם ערשה וגם קברה של כל נוצר. בתכלית הופכת, על כורחה, כל תנועה לצעידה במקום אחד.

ללא תכלית מבטלת ומאפסת מלמפרע, כלל לא תיתכן בריאת – האצלת מציאות "אחרת" כלשהי, לאור היותה אז מציאות זאת מציאות נצחית וסטטית בצד – ועל חשבון שלימותו – האלוה.

כי על כן, הכל ביכולת האלוה מחוץ להגבלת והפגמת שלימותו המוחלטת.

¹² מאמר העיקרים.

¹³ עבודת הקודש, חלק היחוד, פרק ב.

¹⁴ דרך ה', חלק ב, פר' ז.

החוליה המקשרת בין שני קוטבי התכלית, בין המחשבה הצנטריפוגאלית המהווה ומולידה מציאויות "אחרות", לבין המחשבה הצנטריפטאלית המחזירה ישויות "אחרות" אלו ולכן ממיתה ומאפסת אותן, היא אקט ה"שיבה", השיבה אל המקור, ה"תשובה", שהופקרה להכרעת האדם¹⁵. בלעדי שיבה זאת תיהפך המציאות ה"אחרת" למציאות סטטית, המופרכת מעצם אקסיומת אינסופיות האלוה, ולא יאפשר לכן מעש הבריאה, כאמור.

לא בכדי הכריזו חז"ל¹⁶: "עד שלא נברא העולם היה הקב"ה ושמו הגדול בלבד. ועלה במחשבה לברוא את העולם. והיה מחריט את העולם לפניו... **ולא היה עומד**, עד שברא את **התשובה**".

הגורם המבטיח יציאתה לפועל של שיבה – תשובה זאת, הוא **עם ישראל** — כאמור, ישראל הוא **הקובע** לכן לדינאמיותה של התכלית, תכלית כול, וכבר קבעו חכמינו¹⁷: "מחשבתן של ישראל קדמה לכל דבר", וש"ישראל עלה במחשבה תחילה"¹⁸.

כי על כן, ישראל מונע השינוי באלוהות, אותו שינוי וההגבלה המתחייבים ממעש הבריאה. כי עם ישראל, ככלל, בניגוד לעמים אחרים, אינו בעל בחירה חופשית. דרכו של עם ישראל בהיסטוריה הוותותה מבראשית לשם מילוי התפקיד העל – היסטורי שיועד לו מראש.

האדם הישראלי, כפרט, חופשי אומנם לבחור דרכו ולבור מעשיו, מה שקובע לתורת הגמול, לשכר ועונש, שהינה יסודה של כל אתיקה. אולם, ישראל כעם מודרך — תוך כפייה תמידית — אל עבר יעדו, מאז נתינת התורה בבחינת "כפה עליהם הר כגיגית", דרך אושוויץ ועד לאחרית – הימים של האסכטולוגיה הקבליסטית.

ובעוד עמים אחרים יש והם נכרתים כליל — במלוא סאת עוונותיהם — ונעלמים מזירת ההיסטוריה, הרי עם ישראל נצרף, אומנם, בעוונותיו בכור הגלויות והשמדות, אך כלה לא יכלה לעולם. כמאמר הנביא מלאכי (מלאכי ג, ו) "אני ה' לא שיניתי (כי) ואתם בני יעקב לא כליתם" — אלא הנכם קיימים לעד והנכם מופקדים לתיקונה, זיכוכה ולשובה של המציאות הברואה – האצולה אל תוך מקורה, אל תוך אינסוף זוהר האלוה.

ישראל — עומק-ראשית עומק-אחרית

כתר — השבת העליונה, היא **ראשית**.

מלכות — השבת התחתונה, היא **אחרית**.

ראשית אחרית באות לידי זהות אחת באמצעות ובתוך תחום ה**תכלית**, הגורם המכלכל את התכלית ומציידה בדינאמיות יוצרת – מאפסת בחינת רצוא ושוב, הוא עם ישראל. ישראל, מקדש השבת ומעצמתה¹⁹, מייחד ומאחד **שבת תחתונה** — **מלכות עם שבת עליונה** —

¹⁵ השוה, מדרש הנעלם, זוהר חדש פרשת בראשית, ושם: "...וביום הששי ברא את האדם. אמר לו לאדם: עד כאן הייתי אני משתדל במלאכה, מכאן ואילך אתה תשתדל בה".

¹⁶ פרקי דרבי אליעזר, פרק ג, ועוד.

¹⁷ בראשית רבה, פרשה א; שם, פרשה מ"ט.

¹⁸ במדבר רבה, פרשה י"ד, ועוד.

¹⁹ "ולך לדעת — מודיענו חיים בן עטר /אור החיים, בראשית ב, ג/ — כי מציאות השבת בעולם היא קיומו שמקיימים אותו, כי אם אין מקיימים שבת, אין שבת".

כתר לעשותן שבת אחת. להכליל שתיהן בהתכללות בה "כתר עליון איהו **כתר מלכות**, ועליה אתמר: מגיד **מראשית אחרית**"²⁰.

ואל נכון, כבר הרגיע הקב"ה את שבת המתמרמרת, בבשרו לה: "...כנסת ישראל הוא בן – זוגך"²¹.

ישראל הוא בן – זוגה של שבת – נקודה.

ישראל מייחד ומאחד שבת – מלכות עם שבת – כתר.

ישראל מגולל בחזרה פקעת ה"נקודה – סתימא" שכל המציאות היא פיתוחה.

ישראל ממלא ומעצם לנקודת המרכז, לזמן הקצוב, וממזגו עם ההיקף עם הנצח.

מה מרומם הוא האדם הישראלי, המייחד, במעשיו הטובים ובפעליו הנכונים, הספירות **כתר – מלכות** ומושך המציאות כולה בחזרה אל תחת שלטונו היחיד של האלוה, אל תחת כנפי הנצח, בהחפיפו **ראשית – אחרית** בסוד **התכלית**.

או אז מתעצמת **שבת – נקודה** בעזרת ובשיתוף **ישראל בן – זוגה**, להיות

למימד, להיות למימד הרביעי, **לעומק – ראשית – עומק – אחרית**.

²⁰ בהקדמת תיקוני הזוהר.

²¹ בראשית רבה, פרשה י"א; פסיקתא רבתי, פר' כ"ג, פסיקא תליתאה דעשרת הדברות, ועוד.